

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 295/1-ХVII/10
26.02.2015. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је, на својој ХVII редовној седници, одржаној дана 26.02.2015. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: ЕВРОПСКА ОБРАЗОВНА ПОЛИТИКА И УПРАВЉАЊЕ СИСТЕМОМ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ, кандидата мр Јована Миљковића и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 18.09.2012. године.

Кандидат мр Јован Миљковић објавио је рад: Елементи маркетинг микса као чиниоци избора високообразовне институције, Андрагошке студије 1, (2011), стр.135-156.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/2651</u> (број захтева)	
<u>27.02.2015.</u> (датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Јована (Раде) Миљковића
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Јован (Раде) Миљковић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом: _____

Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих

Универзитет је дана 18.09.2012. својим актом под бр 06-19990/36-12 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Јована (Раде) Миљковића
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 30.12.2014. одлуком факултета под бр 1894/1-XX/1 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Шефика Алибабић	редовни проф.	андрагогија	Филозофски ф.
2. др Катарина Поповић	доцент	исто	Филозофски ф.
3. др Милка Ољача	редовни проф.	исто	Филозофски ф. у Новом Саду

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 26.02.2015.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Милош Арсенијевић</u>
--	--

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду, на седници одржаној 30. децембра 2014. године, изабрало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације мр Јована Миљковића под називом „Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих“. Након проучавања и оцењивања дисертације, подносимо Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Јован Миљковић је рођен 1978.године у Земуну. Филозофски факултет у Београду, групу за андрагогију дипломирао је 2004. са просечном оценом 9,07, на дипломском испиту 10. Постдипломске магистарске студије на истом факултету и истој студијској групи је уписао 2004., положио све испите са просечном оценом 10, да би фебруара 2009.године одбранио магистарски рад на тему «Организациона култура и образовање запослених» и тиме стекао звање магистар андрагогије. Његова оријентисаност ка научно-истраживачком и наставном раду га препоручила за асистента за ужу научну област андрагогија. Запослен је на позицији асистента на Одељењу за педагогију и андрагогију на предметима Систем и организација образовања одраслих, Менаџмент и маркетинг у образовању, Основно образовање одраслих и развој кључних компетенција.

Јован Миљковић је учествовао и учествује као истраживач на научним пројектима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије као што је био пројекат под називом «Образовање и учење – претпоставке европских интеграција», а потом актуелни пројекат «Модели процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији» који се реализује при Институту за педагогију и андрагогију Филозофског факултета. Са прилозима из области менаџмента у образовању учествовао је на бројним скуповима међународног и националног значаја. У више од тридесет објављених радова у референтним научним часописима и зборницима проучавао је и истраживао проблеме из научног подручја којем припада и докторска дисертација. Јован Миљковић је био укључен и у реформске пројекте у Србији попут пројекта «Друга шанса», чиме је допринео променама политике образовања одраслих. Видан допринос је дао и променама регионалних образовних политика учествујући у пројектима подршке образовању одраслих у БиХ.

Докторска дисертација мр Јована Миљковића „Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих“ написана је на 427 страна основног текста, 14 страна литературе са 150 библиографских јединица и 8 страна прилога. Структуру основног текста чине четири поглавља: I *Увод* (1-5); II *Теоријски оквир истраживања* са одељцима: Политика, Политика образовања одраслих, Управљање системом образовања одраслих (6-63); III *Методолошки оквир истраживања* (64-84); IV *Резултати истраживачке студије – анализа и интерпретација* са одељцима; Политика образовања одраслих Европске уније и механизми утицаја на земље чланице, Управљање системима образовања одраслих у националним државама Европе, Механизми утицаја европске политике образовања одраслих на управљање националним системима, Интервенишући чиниоци у процесу утицаја европске политике образовања на управљање националним системима образовања одраслих, Закључна разматрања (85-427).

2. Предмет и циљ дисертације

Контекстуално полазиште избора предмета дисертације био је процес европеизације који је занимљив за научну заједницу Србије, с обзиром да Србија има амбицију постати чланицом Уније. Посебно занимљиво у односу Европске уније као супранационалне заједнице и националних држава које је сачињавају јесте природа, облик, механизми и интензитет утицаја који долазе од стране ЕУ, али и повратни утицаји које појединачне земље остварују на Унију. За разлику од других политика као што су одбрамбена и економска, у којима ЕУ има званично право да интервенише и да их креира, образовање је званично „национална ствар“, у оквиру које државе имају апсолутни суверенитет. Управо наведена чињеница се налазила у основи научног изазова аутору дисертације, а то је проучавање управљања националним системима образовања одраслих у контексту европске образовне политике, или другим речима, трагање за одговорима на питања везана за механизме, начине и интензитет утицаја европске политике образовања одраслих на управљање националним системима образовања одраслих.

Стога је општи циљ дисертације био сагледавање европске политике образовања одраслих и утврђивање њеног утицаја (мешања, уплитања, импликација) на управљање националним системима образовања одраслих у три европске државе – Данској, Словенији и Србији. Бројна су питања којима је конкретизован општи циљ дисертације: како се утицаји европске образовне политике манифестују на управљање националним образовним системима, у којим сегментима управљања се манифестују, у којој мери и помоћу којих механизма, које околности се јављају као интервенишући чиниоци у процесу утицаја. Одговори на постављена питања представљају вредан допринос андрагошкој науци, посебно компаративној андрагогији и менаџменту у образовању. С обзиром да се образовне политике углавном креирају, спроводе и „живе“, а веома мало научно истражују, дисертација представља оригиналан научни допринос проучаваној области, а истраживачки налази релевантну основу за креирање политике образовања одраслих и усмеравање развоја система образовања одраслих у Србији.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са истраживачким моделом и методолошким приступом који претпоставља коришћење метода типичних за квалитативна истраживања, формулисана је једна општа хипотеза којом се тврди *да постоје утицаји европске образовне политике на управљање националним системима образовања одраслих, који су одређени и контролисани чиниоцима међународног и националног порекла.*

Истраживачки напори усмерени на прикупљање података, њихову класификацију, разврставање и интерпретацију, довели су до потврђивања постављене хипотезе.

Наиме, проучавањем управљања националним системима образовања одраслих у Србији, Словенији и Данској, Јован Миљковић је дошао до закључка да постоји конвергенција између европских политика образовања одраслих и политика образовања одраслих у проучаваним земљама. Она се приоритетно огледа у легислативним документима за које се може рећи да су писани у потпуном европском дискурсу. На декларативном нивоу постоји апсолутно залагање за концепцију целоживотног учења, која се перципира као „алат“ за постизање економских и грађанских циљева. Целоживотно образовање се промовише не само у документима посвећеним образовању, већ и у документима везаним за економску, социјалну, еколошку, демографску, безбедносну, развојну и антидискриминациону политику. Европску димензију у великој мери имају и образовни програми. Са порастом времена проведеним у Унији, или пак дужином аплицирања за чланство (као што је случај са Србијом), расте конвергенција политика образовања одраслих на свим нивоима. Под најмањим утицајем европске образовне политике је институционална структура националних система образовања одраслих која је углавном традиционално детерминисана. Анализа програмске оријентације традиционалних институција указује на њен европски дискурс, „јер су програми у великој мери финансирани од стране ЕУ, па се може поставити питање о њиховој правој аутентичности“ (Миљковић, 2014. стр.423).

4. Кратак опис садржаја дисертације и резултата истраживања

Теоријски део дисертације чине промишљања и елаборација одабраних феномена који су директно у функцији, не само разумевања истраживачког проблема, већ и потпунијег разумевања истраживачких резултата и њихових импликација на праксу. С обзиром на комплексност проблема истраживања и његову припадност бројним областима наука о образовању, као и областима политикологије, менаџмента и организације, па чак и филозофије, социологије и економије, аутор дисертације се није експлицитно определио за конкретна теоријска полазишта, мада се може закључити да је елаборацију одређених феномена темељио на филозофији/теорији целоживотног учења, теорији организације образовања одраслих, теорији управљања образовањем одраслих и теорији образовних политика.

У теоријском делу рада аутор нас уводи у проблематику разумевања и дефинисања феномена политике, посебно политике образовања и управљања системом образовања одраслих. Приказана је генеза и развој феномена политике с посебним нагласком на

његовим различитим димензијама – „*polity*“, „*policy*“ и „*politics*“ које представљају оквир, садржај и процес креирања политике. У контексту расправе о политикама образовања одраслих, аутор је указао на сву комплексност различитих одређења и виђења ове области, стављајући у критички фокус однос политика целоживотног учења и политика образовања одраслих. Он је нагласио да постоји више углова и призми (теоријских полазишта) кроз које се могу анализирати међународне политике образовања одраслих, а најчешће се полази са становишта научних дисциплина попут компаративне политике, социологије политике, економије, па се целоживотно учење и образовање одраслих третирају као једно од поља испољавања те политике, примењујући на њега појмовни апарат, конструкте, принципе и категорије поменутих дисциплина. Уважавајући погледе и приступе других научних дисциплина, Јован Миљковић у дисертацији користи, а и наглашава посебан значај (и матичност) андрагошког приступа који проблему политика образовања одраслих и целоживотног учења приступа директно, употребљавајући појмовно категоријални апарат, постулате, парадигме и сазнања андрагошке науке. Уз доминантно андрагошки приступ проучавању образовних политика, аутор је у своје истраживачко полазиште уградио и интердисциплинарни приступ због разноврсности информација којима се барата у међународној образовној политици, због шареноликости аргументација и нивоа комплексности подручја, због избегавања појмовне конфузије.

У контексту расправе о политикама образовања одраслих, централно место је припало трансферу (конвергенцији и дифузији) образовних политика, а посебна пажња је усмерена на инструменте трансфера (дефинисање стандарда и креирање агенди, информисање и дисеминација информација, координација и мониторинг, финансиска подршка, техничка помоћ, студије истраживања и резултати). Аутор истиче да „У процесима трансфера политика са међународног на национални ниво, образовне парадигме су нарочито важне, где се модели, узорци, мустре, образци, шаблони, стандарди и сл. дефинишу, одређују приоритети, представљају и нуде или намећу као пожељни. Те парадигме могу бити јасно формулисане, у виду препорука, захтева и примера добре праксе, или индиректно, преко тематског фокусирања, пројекције позитивних исхода, појединачних инструмената сарадње и сл“ (Миљковић, 2014, стр.42).

У анализи политике као општег феномена и политике образовања одраслих, као и управљања системом образовања одраслих, аутор је приступао не само кроз политиколошки и андрагошки дискурс, већ и кроз дискурс теорија менаџмента. Коментаришући, у критичком тону, ставове и мишљења бројних аутора о аспектима управљања системом образовања, Јован Миљковић отвара питања, истовремено покушавајући на њих дати и одговоре, о односу, на појмовном и практичном нивоу, образовних политика и менаџмента у образовању одраслих.

Део дисертације намењен методолошком заснивању истраживања, одговара на питања шта, због чега, како...истраживати. Дефинисан је предмет, одређени циљ, задаци и хипотеза истраживања, а у складу с тим предложен истраживачки модел, методе, технике и извори података. У оквиру мултипле студије случаја као истраживачког

модела, а у контексту квалитативне истраживачке парадигме, коришћене су историјска, компаративна, дескриптивна и метода теоријске интерпретације. Критериј за избор случајева је био „блискост“ земље са Европском унијом, „блискост“ у смислу дужине чланства у Унији или пак намере да се приступи Унији. Управо према наведеном критерију су одабране три земље - Данска, Словенија и Србија. Треба нагласити да се у овом раду дескриптивна метода не односи само на обичну дескрипцију, већ пре свега на научно-истраживачку анализу андрагошких појава у циљу указивања на могућност постојања каузалних веза. Од истраживачких техника коришћене су техника анализе документације (свих врста документационих извора) и техника интервјуисања. У циљу повећања валидности истраживања и резултата, коришћене су две врсте извора - штампани материјали и људи (експерти за образовање одраслих и образовне политике).

У најобимнијем делу дисертације (IV) представљени су, анализирани и интерпретирани резултати истраживања, изложени у одељцима који садрже одговоре на конкретне истраживачке задатке.

Анализа кључних области политике образовања одраслих Европске уније указала је да оба стуба на којима почива Унија – економски и грађански, имају своју образовну димензију. Европа жели да постане најкомпетитивнија економија на свету заснована на знању. У том контексту образовање одраслих се посматра као алат за постизање економске успешности, што се у пракси операционализује кроз улагање у развијање вештина које су потребне да би се добио, обављао и задржао посао. Уз то, образовање одраслих се види и као алат за развој демократије кроз образовање за грађанство. Анализом је утврђено да се у овај сектор много мање улаже него у стручно образовање и обуке, а да се образовање за лични развој врло ретко и успутно спомиње. У документима Уније се промовише концепција целоживотног ичења, као и одговорност за сопствени развој, чиме се чини отклон од одговорности државе, кроз пре свега формално образовање. Кроз политике образовања одраслих Унија покушава да реши актуелне демографске проблеме – све већи број старих, миграната, неписмених за европске критерије.

Анализом управљања националним системима образовања одраслих у Данској, Словенији и Србији, аутор је дошао до закључка да постоји велика конвергенција између европских политика образовања одраслих и политика образовања одраслих у овим земљама. Она се приоритетно огледа у легислативним документима анализираних случајева, за које се може рећи да су писани у потпуном европском дискурсу.. На декларативном нивоу постоји апсолутно залагање за концепцију целоживотног учења, која се види као алат за постизање економских и грађанских циљева.

На детаљној, свеобухватној и критичкој анализи је заснован закључак да постоје утицаји европске образовне политике на националне политике и управљање системима образовања одраслих. Стога је у свој интерпретативни оквир аутор уврстио и идентификоване механизме, односно групе механизма утицаја Уније на образовне политике земаља чланица. То су следеће групе механизма: легислативни и начелни (принципијелни) механизми утицаја, механизми узајамног креирања политика

образовања одраслих, механизми финансијско-програмског утицаја, механизми узајамне хармонизације политика образовања одраслих, механизми утицаја кроз прикупљање и дисеминацију података и истраживања из области образовања одраслих. У оквиру расправе о механизмима утицаја, аутор констатује да се „читава лепеза механизма утицаја европских политика образовања одраслих, са наглашеном економском (финансијском) димензијом, примењује на европске земље, а интензитет, врста и појавни облик утицаја зависе од комплексних политичких, економских, демографских, културних и других фактора“.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Докторска дисертација Јована Миљковића представља тематски и методолошки оригиналан приступ андрагошким истраживањима. Кандидат је одговорио на изазове мало проучаваних феномена у андрагогији, те се одлучио за пионирски приступ проучавању образовних политика и управљања системима образовања одраслих. У томе је показао изузетне истраживачке квалитете - одлично познавање релевантне литературе, способност аналитичног, критичког и системског мишљења, отвореност и осетљивост за интердисциплинарност, методолошку зрелост и истраживачку храброст, интерпретативну креативност, те сигурност, али и опрезност у закључивању. Кандидат је успео одговорити на постављена истраживачка питања, али и отворити нова питања из проучаваног контекста и тиме инспирисати и усмерити развој теорије образовних политика и теорије управљања системима образовања одраслих.

Остварени истраживачки резултати могу бити од посебног значаја за „откривање“ општих линија развоја образовања одраслих. Такви резултати омогућавају разумевање „интеркултурних трансфера“ и евентуалног „увоза“ андрагошких образаца и модела управљања у националне образовне системе. Дисертација представља вредан допринос научном заснивању управљања системом образовања одраслих и пројектовању развојних промена у образовању; допринос креирању и усмеравању образовних политика, а нарочито политике образовања одраслих.

Посебан допринос је остварен у областима/дисциплинама као што су компаративна андрагогија и менаџмент у образовању одраслих.

6. Закључак

Садржај и методолошки оквир дисертације мр Јована Миљковића под називом „Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих“ у складу је са пријавом и планом датим у оквиру нацрта дисертације.

На основу свега изложеног, Комисија је мишљења да рукопис докторске дисертације мр Јована Миљковића представља оригинално и самостално научно дело, које карактерише добра теоријска фундираност истраживаног проблема, методолошка зрелост исказана кроз комплексност одабраног методолошког приступа, свеобухватна критичка анализа веома сложених питања/проблема постављених у раду и ваљаност закључивања.

На основу изложеног, Комисија једногласно оцењује да докторска дисертација **мр Јована Миљковића**, под насловом „Европска образовна политика и управљање системом образовања одраслих“, испуњава услове који се постављају овој врсти радова и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да је прихвати и одобри усмену одбрану.

У Београду, 20. јануар 2015.

Чланови Комисије:

Др Шефика Алибабић, редовни професор
Филозофског факултета у Београду

Др Катарина Поповић, ванредни професор
Филозофског факултета у Београду

Др Милка Ољача, редовни професор
Филозофског факултета у Новом Саду